

П. Д. БІЛЕНЧУК, А. А. ЯРМОЛЮК

Петро Дмитрович Біленчук, професор Київського університету права НАН України

Анастасія Андріївна Ярмолюк, керівник Науково-дослідного центру системних досліджень Інтелектуального форуму «Єдина Європа»

ПОЛІЦЕЙСЬКИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ. ЯКИМ ЙОМУ БУТИ?

Нещодавно Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про національну поліцію», який визначає правові основи організації та діяльності Національної поліції України, статус поліцейських, а також порядок проходження служби в Національній поліції України. Однак у зв'язку з прийняттям Верховною Радою України за останній час великої кількості законодавчих актів в галузі внутрішнього управління досить часто виникає плутанина щодо регулювання внутрішніх правовідносин в нашій державі, що в свою чергу не сприяє ефективному забезпеченню безпеки людини, суспільства і держави та дотриманню конституційних прав і свобод громадян. З метою вироблення єдиного консолідованого підходу щодо регулювання безпеки людини, суспільства, держави, забезпечення надійного правопорядку та добробуту громадян ми пропонуємо створити саме системний законопроект – Поліцейський Кодекс України.

Метою даної статті є доведення позиції, що Поліцейський Кодекс України, який законодавчо оформлює здійснення реформування міліції та інноваційне перетворення її на Національну поліцію України, повинен консолідовано вміщувати в себе три основні частини.

Завданням статті є системне висвітлення конкретного змісту основних структурних положень Поліцейського Кодексу України.

У цьому зв'язку слід згадати думку професора юридичного факультету, ректор Університету Святого Володимира М. Х. Бунге, який вказував, що Поліцейський Кодекс може гармонійно функціонувати тільки у поєднанні з Цивільним Кодексом. Виходячи з даних концептуальних положень М. Х. Бунге підкреслював, що структура Поліцейського Кодексу повинна бути викладена у вигляді двох частин: благоустрою та благочиння¹.

Водночас результати проведених нами системних історіографічних і джерелознавчих досліджень за останні 150 років (1863–2014 рр.) свідчать, що архітектура Поліцейського Кодексу України, на наш погляд, повинна сьогодні структурно складатися не з двох, а з трьох основних частин, а саме:

I. Концептуальні засади діяльності Національної поліції. II. Правове регулювання, організаційна структура, керівні принципи і стандарти діяльності Національної поліції. III. Пріоритетні напрями правового, наукового і ресурсного забезпечення безпеки людини, суспільства, держави в окремих галузях правосуддя, судочинства, правопорядку та правозахисної діяльності.

Розглянемо основні структурні положення даного законопроекту більш детально.

I. Концептуальні засади діяльності Національної поліції.

Вважаємо, що у першій частині Поліцейського Кодексу України повинні бути системно викладені: цілі, завдання і правові світоглядно-гносеологічні основи діяльності поліції відповідно до сучасних вимог принципів верховенства права, чесності й справедливості, а також керівні функції і конкретні професійні (правові і етичні) принципи та основні стандарти діяльності поліції: загальні положення поліцейської діяльності, сфери дії Кодексу та сутність основних його термінів, визначень, понять. Реалізація даних положень у новому законодавстві потребує узагальнення як вітчизняного, європейського, так і світового досвіду.

Слід підкреслити, що сьогодні діяльність поліції країн континентальної правової сім'ї унормована трьома системами правового забезпечення: 1) системи національно-правового, 2) міжнародно-правового, 3) міждержавного правового забезпечення. Зокрема, система національно-правового забезпечення діяльності поліції країн континентальної правової сім'ї (Франції, Німеччини, Польщі та ін.) представлена актами внутрішньодержавного законодавства. До цих законодавчих актів належить і запропонований нами Поліцейський Кодекс України, який регламентує правовий порядок поліцейської діяльності. Міжнародно-правова система нормативного забезпечення діяльності поліції цих країн представлена низкою фундаментальних міжнародних нормативно-правових документів Організації Об'єднаних Націй з прав людини, які прогресивна міжнародна спільнота визнала непорушними. Це передусім Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р., Міжнародний пакт про громадянські та політичні права від 16 грудня 1966 р., Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права від 16 грудня 1966 року. Відповідно до вимог міжнародно-правових стандартів поліція зобов'язана завжди неухильно дотримуватись вказаних вище норм міжнародно-правових актів у своїй діяльності. Що стосується системи міждержавного правового забезпечення, то вона структурно представлена специфічною групою правових актів – «актів міждержавного права». За своєю при-

родою міждержавне право наближене до міжнародного, однак має свої власні специфічні риси, що уподібнюють його і з внутрішньодержавним. Основним джерелом міждержавного права є статутарні установчі договори між країнами-членами ЄС. Так, у ст. 29 Розділу VI, що має назву «Положення про поліцейське та судове співробітництво у кримінальних справах» Договору про Європейський Союз 1992 р. (зі змінами, які були внесені до нього в 1997 р. Амстердамським і в 2007 р. Лісабонським договорами) визначено стратегічну мету діяльності поліції держав-членів ЄС і детально закріплено основні обов'язки поліції країн-учасниць ЄС². Однак оскільки Україна знаходиться в даний час на порозі вступу до ЄС, то очевидно, що вже сьогодні ці законодавчі положення і стандарти ЄС необхідно врахувати при розробці новітніх законопроектів про Національну поліцію і органи внутрішніх справ України.

Вважаємо, що при розробці законопроектів у галузі поліцейської діяльності слід погодитися з Натаном В. Піно та Майклом Д. Вятровскі, які зазначають, що такі принципи, як легітимність, прозорість, підзвітність, відданість демократизації суспільства та правам і свободам людини і громадянина є основними при створенні сучасної демократичної моделі системи поліції в світі³, а це означає, що міркування цих вчених є надзвичайно актуальними, а тому ці положення і принципи діяльності поліції слід закріпити в новому Поліцейському Кодексі України.

Особливий наголос на відкритості в роботі поліції здійснили автори Закону України «Про національну поліцію». Зокрема, окрім ст. 8 «Відкритість і прозорість», ст. 85 даного закону вимагає, щоб з метою інформування громадськості про діяльність поліції керівник Національної поліції та керівники територіальних органів Національної поліції раз на рік готували та опубліковували на офіційних веб-порталах органів Національної поліції звіт про діяльність Національної поліції.

Важливо також наголосити на тому, що загальний професійний предмет відання поліції країн континентальної системи права є похідним юридичним явищем від охоронної функції держави. Так, наприклад, законодавство про поліцію Франції, Німеччини, Польщі зобов'язує поліцію охороняти права та свободи людини і громадянина. Зокрема, аналіз Закону землі Баварія «Про завдання і повноваження Баварської державної поліції» від 14 вересня 1990 р. і Закону Республіки Польщі «Про поліцію» від 6 квітня 1990 р. свідчить, що реалізація такого завдання, як захист конституційних прав і свобод людини і громадянина передбачає виконання поліцією важливої функції – забезпечення громадської безпеки і порядку в державі. Очевидно, що ця функція завжди «супроводжує» лінію діяльності поліції щодо захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина. Відповідно, загальний предмет професійного відання поліції країн континентальної системи права (Франції, Німеччини, Польщі та ін.) включає два основних елементи: 1) захист конституційних прав і свобод людини і громадянина від протиправних загроз, ризиків, небезпек і посягань; 2) забезпечення громадської безпеки і порядку в суспільстві та державі⁴. Зокрема, деякі положення, які чітко вказують, що до сфери обов'язків поліції Польщі належать «забезпечення безпеки та громадського порядку» викладені в ч. 2 ст. 1 Закону Республіки Польщі «Про поліцію» від 6 квітня 1990 р., яка має назву «Загальні положення». До того ж, законодавець цієї країни уточнює, що розв'язання даного завдання передбачає проведення поліцією відповідної роботи щодо «забезпечення порядку в громадських місцях, транспортних засобах та засобах громадської комунікації, забезпечення безпеки дорожнього руху та руху на воді, а також налагодження співробітництва з органами державної влади та місцевого самоврядування з цих питань».

Згідно з положеннями чинного законодавства основними повноваженнями поліції європейських держав (Франції, Німеччини, Польщі) є такі: 1) проведення опитування громадян з метою з'ясування тих відомостей, які становлять інтерес для неї; 2) виклик громадян, які опинилися у полі зору поліції; 3) проведення спостереження за особами, які мають намір вчинити кримінальне правопорушення; 4) можливість здійснювати нагляд за особами, життю та здоров'ю яких загрожує небезпека; 5) здійснення короткострокового затримання особи; 6) проведення оперативно-розшукових заходів; 7) перевірка місць концентрації антисоціального елемента; 8) проведення роботи з дітьми, які залишилися без батьківського піклування та інші⁵.

Необхідно звернути увагу також і на оригінальний досвід законодавчого регулювання діяльності поліції в Ізраїлі. У Законі «Про поліцію» 1971 р. Ізраїлю чітко сформульовано основні завдання Національної поліції. Зокрема, у ньому встановлено такі основні завдання поліції: 1) охорона громадського порядку; 2) забезпечення особистої безпеки громадян; 3) захист майна громадян від незаконних посягань; 4) виявлення, розкриття, розслідування та попередження кримінальних правопорушень, насамперед злочинів; 5) затримання осіб, які підозрюються або обвинувачуються у вчиненні злочинів; 6) віддання до суду осіб, які вчинили злочин; 7) надійне та безпечне утримання ув'язнених злочинців⁶.

На нашу думку, ці законодавчі новели ряду європейських країн, які сформульовані вище, доцільно використати при розробці та прийнятті Поліцейського Кодексу України.

Цікавими для законопроектної діяльності є також узагальнення, здійснені В. Л. Фільштейном. Так, він зазначає, що в діяльності Національної поліції Ізраїлю законодавчо визначено такі конкретні функції поліцейської діяльності, як: адміністративна, оперативно-розшукова, кримінально-процесуальна, виконавча та охоронна (на договірних засадах). Результати дослідження цього вченого показали, що в діяльності Національної поліції Ізраїлю значне місце посідає адміністративна діяльність, яку можна поділити на внутрішньосистемну та зовнішню адміністративну діяльність. Зокрема, внутрішньосистемна адміністративна діяльність забезпечує формування й функціонування самої поліції, а зовнішня адміністративна діяльність направлена на виконання завдань та функцій, які визначають соціальне призначення поліції і пов'язана із охороною громадського порядку, громадської безпеки, боротьби з кримінальними правопорушеннями⁷.

На нашу думку, вказані вище положення можуть слугувати важливим орієнтиром при розробці та прийнятті Поліцейського Кодексу України. Окрім цього, ми вважаємо, що Національна поліція України повинна займатися контролем за обігом зброї; контролем за приватною детективною й охоронною діяльністю; охороною майна та об'єктів за договорами; державним захистом учасників кримінального судочинства, суддів, посадових осіб правоохоронних і контролюючих органів; наданням правової допомоги громадянам, органам державної влади, органам місцевого самоврядування, громадським об'єднанням, а також підприємствам, установам, організаціям незалежно від форми власності, їх посадовим особам у захисті конституційних прав та законних інтересів.

Важливо також згадати й про те, що ще у 1972 р. відомий дослідник поліцій західноєвропейських держав В. М. Гіленсен у своїй праці «Поліція ФРН (організація та діяльність)» зазначав: «поняття «громадської безпеки» та «громадського порядку» ніколи не були чітко визначені в законодавстві, а їх, так би мовити, офіційні пояснення настільки невизначені, що допускають досить широке тлумачення»⁸. Тому ми вважаємо, що в Поліцейському Кодексі України потрібно чітко, конкретно й однозначно розкрити сутність визначення змісту цих понять.

Для реалізації поліцейської реформи в Україні цікавим є також досвід американських правників. Зокрема, всьому світу відома особа Алана Пінкертон (1819–1884 рр.), який був засновником першого детективного агентства, помічником президента Лінкольна. Фактично і юридично він створив департамент Секретної служби та організував спеціальний корпус нічної варті для боротьби зі злочинцями. Очевидно, що потрібно запровадити, на нашу думку, в якості основних принципів Поліцейського Кодексу України положення, про те, що поліція повинна здійснювати свою діяльність системно, комплексно у взаємодії з детективними, охоронними структурами цілодобово, тобто не тільки в денний, але обов'язково й у нічний час.

II. Правове регулювання, організаційна структура, керівні принципи і стандарти діяльності Національної поліції.

Що стосується другої частини даного Кодексу, то в ній слід визначити, уточнити і розкрити основні правові основи регулювання діяльності поліції та взаємодії Національної поліції і системи органів кримінальної юстиції; організаційні структури Національної поліції та її підпорядкованість; кваліфікацію, набір і утримання персоналу Національної поліції під час проходження служби; професійну підготовку персоналу Національної поліції; основні права й обов'язки персоналу Національної поліції; керівні правові і етичні принципи професійної діяльності поліції в окремих як типових, так і екстремальних ситуаціях; заходи гарантування безпеки людини, суспільства, держави від реальних загроз, ризиків і небезпек, які здійснюються безпосередньо тільки Національною поліцією; заходи державного примусу, що застосовуються Національною поліцією; гарантії особистої безпеки озброєного працівника Національної поліції; правовий та соціальний захист, пенсійне забезпечення працівників Національної поліції; фінансове, ресурсне та матеріально-технічне забезпечення Національної поліції; відповідальність, контроль і нагляд за діяльністю Національної поліції; наукові дослідження та основи міжнародної співпраці Національної поліції з Інтерполом, Європолом, МПА, ФАТФ, ВААФ, МААК та іншими європейськими й світовими правничими установами, відомствами і організаціями.

Зокрема, важливим та корисним положенням Закону України «Про національну поліцію», який прийнятий Верховною Радою України, є те, що поліцейські можуть залучатися до участі в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки⁹.

Потрібно особливо наголосити на тому, що даний Кодекс повинен чітко установити співвідношення між найбільш суттєвими складовими частинами комплексу забезпечення виконання конкретних приписів, статутів, алгоритмів, правил поліцейських завдань: окремо – керівними особами та окремо – рядовими поліцейськими службовцями, а також громадянами та їх об'єднаннями¹⁰. Зокрема, в ньому має бути конкретно встановлено, що Національна поліція України при виконанні покладених на неї обов'язків повинна залучати громадян за їх згодою до співпраці для наведення порядку в державі, встановлювати чіткі правові механізми співробітництва громадян з поліцією, що виявили бажання сприяти діяльності поліції з метою забезпечення безпеки і добробуту суспільства.

Важливим положенням Закону України «Про національну поліцію» є те, що рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції. Оцінка рівня довіри населення до поліції проводиться незалежними соціологічними службами в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України¹¹.

Слід зазначити й таку особливість закону, який було прийнято Верховною Радою України. У ньому є норма, яка визначає, що Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Київська та Севастопольська міські ради, обласні та районні ради мають право за результатами оцінки діяльності органу Національної поліції на території Автономної Республіки Крим, міст Києва та Севастополя, відповідної області або району своїм рішенням прийняти резолюцію недовіри керівнику відповідного органу (підрозділу) Національної поліції, що є підставою для звільнення його із займаної посади.

Однак рішення про прийняття резолюції недовіри керівнику органу (підрозділу) Національної поліції може бути прийнято не раніше, ніж через один рік після його призначення на посаду. Ця норма, на думку Ю. В. Луценка, значно збільшує зону контролю над законністю і об'єктивністю Національної поліції України.

Також, на думку Ю. В. Луценка, позитивною особливістю Закону України «Про національну поліцію» є те, що в ньому чітко визначені права та обов'язки поліцейського. Вперше не в підзаконних актах, а в законі

прописано, коли поліцейський має право зупинити, оглянути, затримати особу, застосувати до неї певні заходи¹². Також у ньому зазначено, коли можна здійснювати перевірку документів, коли і в якому порядку можна проводити перевірку і огляд речей громадянина, коли можна зупинити транспортний засіб та проникати в житло. Слід підкреслити, що в Законі України «Про національну поліцію» прописані конкретні дії, які має право виконувати працівник поліції щодо громадян, та виписано порядок застосування всіх примусових заходів щодо них. У даному законі зазначається, коли він застосовує кайданки, гумові кийки, газові шумові гранати, вогнепальну зброю тощо¹³.

Однак щодо застосування вогнепальної зброї в Законі України «Про національну поліцію», який був прийнятий Верховною Радою України, існують певні нові моменти. Відповідно до цього закону, поліцейські, якщо порівнювати з міліціонерами, отримали більше підстав використовувати зброю. Поліцейський має право дістати пістолет, коли він запідозрив людину у вчиненні правопорушення. Однак у законі не конкретизовано, яке саме повинно бути правопорушення для того, щоб поліцейський дістав зброю і приготувався стріляти. Також Закон України «Про національну поліцію» змінив право поліцейського застосувати зброю при нападі. Співробітнику ППС для цього потрібно було дочекатися «несподіваного або збройного нападу», а в деяких ситуаціях відкривати вогонь дозволялося лише коли був здійснений напад «з використанням бойової техніки, транспортних засобів або літальних апаратів». Однак зараз будь-який напад дає поліцейському право спустити курок. Стріляти без попередження поліцейський може і в тому випадку, якщо небезпечний злочинець намагається сховатися за допомогою транспорту. Також з даного закону зникла вимога «негайно і письмово» повідомити про застосування зброї. У ньому існує лише норма «негайно повідомити», при цьому коло осіб, яких необхідно поставити до відома, теж змінився. Оскільки співробітник ППС повідомляв про це оперативному черговому та начальнику, а поліцейський здійснює інформування тільки свого керівника. А вже вищестоящий офіцер зобов'язаний повідомити центральний орган управління поліції і оповістити відповідального прокурора.

Слід вказати на необхідність обов'язково зазначити в Кодексі те, що поліцейський службовець законодавчо зобов'язаний не тільки захищати життя, здоров'я, права і свободи людини і громадянина, а й надавати невідкладну медичну та психологічну допомогу потерпілим від кримінальних правопорушень. Якщо, наприклад, потерпілий поранений, то поліцейський службовець повинен терміново рятувати насамперед потерпілого, а потім розслідувати це кримінальне правопорушення.

Тому вважаємо, що до структури Національної поліції України повинні входити як рятувальники МНС, так і оперативна медицина, що є медициною швидкого реагування зі збірним екіпажем. Це будуть багатифункціональні медики, рятувальники, які повинні мати засоби індивідуального захисту (наручники, кийки, газові засоби), що будуть допомагати захиститися навіть від скажених тварин. Також до структури Національної поліції України повинні входити фахівці у сфері судової психології, судової медицини та судової психіатрії. При патрулюванні або виклику поліцейські службовці мають бути розосереджені по всьому населеному пункту, в тому числі на вертольотах, катерах, надувних матрацах. Патрульні екіпажі та оперативна медицина повинні мати назву «сили швидкого реагування», їм необхідно мати постійний зв'язок зі спеціальними підрозділами в комплексі та працювати як єдине ціле. У зв'язку зі скоєнням теракту вони повинні співпрацювати з вибухотехнічною службою, звільняти заручників, а рятувальники – розбирати завали, витягувати людей з-під них та ідентифікувати їх.

Важливою складовою Національної поліції України, на нашу думку, повинна стати Прес-служба, на яку покладаються завдання не тільки поширювати потрібну оперативну інформацію, але, особливо, що важливо сьогодні, здійснювати патріотичне виховання за допомогою випуску відповідних відеофільмів, фахово висвітлювати реальні події в засобах масової інформації (пресі, радіо, телебаченні, інтернеті тощо), щоб не нашкодити діяльності Національної поліції України в процесі запобігання, протидії, розслідування правопорушень, кримінальних проступків, злочинів.

Очевидно, що настав час створити спеціальну службу, до якої потрібно залучити талановиту молодь, зокрема програмістів, для боротьби з хакерством, кракерством, шахрайством в інтернеті з метою проведення системної аналітичної розвідки, контррозвідки, дотримання цензури, викоринення порнографії, відстеження закликів до екстремізму, тероризму в світових телекомунікаційних мережах, в тому числі і в соціальних.

Потрібно звернути увагу також і на те, що, досліджуючи історію розвитку науки поліцейського права, К. С. Бельський особливо підкреслює наявність значної частини правових норм, які регламентують діяльність поліції щодо попередження кримінальних правопорушень. Дійсно, протягом тривалого часу в поліції бачили універсальний інструмент запобігання, профілактики, попередження злочинів. Недарма Поліцейський Кодекс, виданий у Росії ще в період царювання Миколи I (1832 р.), називається «Статутом про попередження і припинення злочинів»¹⁴.

Слід підкреслити, що Національна поліція Ізраїлю теж має більше дискретних повноважень, ніж сучасна міліція України, у питаннях профілактики, попередження, запобігання та протидії кримінальним правопорушенням й активно їх використовує на практиці. На нашу думку, доцільно використати набутий корисний досвід поліції Ізраїлю та прописати дані повноваження в новому Поліцейському Кодексі України. Зокрема, це передусім стосується можливості своєчасно попереджувати, запобігати та протидіяти масовим порушенням громадського порядку шляхом дієвого впливу на роботу розважальних закладів, ресторанів, барів, нічних клубів тощо. У такому випадку поліцейський службовець має право закрити установи з продажу спиртних напоїв, інші подібні заклади на певний період, щоб попередити подальший розвиток негатив-

них криміногенних подій. Йому також надаються особливі повноваження щодо вилучення зняття, що можуть стати предметами злочину та за допомогою яких можна завдати шкоди іншій особі тощо¹⁵.

Окрім того, в Поліцейський Кодекс України необхідно внести правові норми, які б забезпечували конкурсний відбір кандидатів у нову службу поліцейської діяльності, як це законодавчо визначено у більшості європейських країн.

Необхідно акцентувати також увагу і на тому, що в Поліцейському Кодексі України треба вказати, що до заходів соціального захисту поліцейських службовців слід віднести: грошове утримання, забезпечення форменим одягом, амуніцією і спеціальним обмундируванням, безоплатне отримання житла в місцевості проходження служби, безоплатні профілактичні медичні огляди та медичне обслуговування за рахунок держави, оздоровчі виплати у період реабілітації при отриманні травми чи каліцтва під час виконання службових обов'язків. У даному Кодексі необхідно визначити, що до кола заходів правового захисту належать: право поліцейських службовців на створення профспілок для захисту своїх прав, право на звернення особи до компетентних судових, адміністративних чи законодавчих органів, які покликані захищати права людини (наприклад, право оскаржити в незалежному та неупередженому суді заходи дисциплінарного стягнення чи кримінальний вирок, які винесені стосовно конкретного поліцейського службовця), обов'язок держави захищати особу у випадку необґрунтованих звинувачень проти неї у зв'язку з професійною діяльністю, неприпустимість стороннього впливу на поліцейських службовців при здійсненні ними професійних службових повноважень¹⁶.

Важливим кроком до застосування у діяльності Національної поліції України новітніх технічних засобів є, зокрема, оснащення кожного патрульного, який вже несе службу у місті Києві, портативними камерами, які вони задіють у разі конфліктних ситуацій з правопорушниками. Ека Згуладзе запевняє, що запис спілкування на камеру відразу знижує градус напруги у особливо нервових порушників. Також здійснюється оснащення патрульних автомобілів радіостанціями для зв'язку з черговою частиною та іншими патрулями; планшетами, що мають доступ до бази даних МВС України для перевірки наявної інформації про правопорушника. За допомогою планшетів планують оформляти й електронні адмінпротоколи. Найближчим часом патрульні автомобілі будуть оснащені камерами відеофіксації, завдяки яким поліцейські зможуть знімати відеодокази порушень та зчитувати номерні знаки автомобілів і виявляти в потоці транспорту проблемні автомобілі¹⁷.

Для того, щоб ідентифікувати конкретного поліцейського службовця, ми пропонуємо виготовити значок, який має єдину систему розпізнання МВС України та МНС України. На ньому повинні бути розміщені чіп, номер значка і вибита унікальна комбінація отворів, яка містить шифр на зразок штрих-коду, де буде знаходитися інформація про групу крові, дані ДНК, хвороби, переносимість лікарських препаратів, анестезії, номер телефону, звання тощо. Таким чином при пошкодженні чіпу ідентифікація поліцейського службовця буде проводитись за номером значка та вибитою унікальною комбінацією отворів, тобто здійснюється потрібний захист цього значка.

III. Пріоритетні напрями правового, наукового і ресурсного забезпечення безпеки людини, суспільства, держави в окремих галузях правосуддя, судочинства, правопорядку та правозахисної діяльності.

На нашу думку, в третій частині потрібно сформулювати основні пріоритетні напрями діяльності Національної поліції в процесі правового, наукового і ресурсного забезпечення безпеки людини, суспільства, держави на базі використання сучасних засобів пізнання, доказування, розслідування в сфері конституційного, цивільного, господарського, адміністративного і кримінального судочинства.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, з метою досконалого викорінення суперечностей, які існують сьогодні при прийнятті багатьох законодавчих актів щодо діяльності правоохоронних органів та внутрішнього функціонування держави в цілому, Поліцейський Кодекс України, на нашу думку, повинен стати єдиним консолідованим надійним помічником для оптимального і ефективного орієнтування при здійсненні внутрішнього управління як поліцейськими службовцями, так і звичайними громадянами, права і свободи яких захищаються поліцейськими органами.

Прийняття Поліцейського Кодексу України допомагатиме реалізації та участі у формуванні державної політики у сферах забезпечення інтересів суспільства і держави, протидії злочинності та надання поліцейських послуг, як і ухвалення Закону України «Про Національну поліцію», на думку глави МВС України Арсена Авакова.

Слід зазначити, що в Поліцейському Кодексі України обов'язково необхідно закріпити позицію, що діяльність Національної поліції України повинна здійснюватись у тісній співпраці та взаємодії з громадянами, територіальними громадами та інститутами громадянського суспільства на принципах партнерства і спрямовуватись на забезпечення потреб та вирішення їхніх проблем¹⁸.

¹ Бурячок О. В. Внесок М. Х. Бунге в розвиток поліцейської науки / О. В. Бурячок // Вітчизняна та зарубіжна наука на початку другої декади XXI століття : матеріали міжнар. конференції (м. Київ, 2 березня 2013 р.). – К., 2015. – Ч. 1. – С. 100.

² Передерій О. С. Правовий статус поліції країн континентальної правової сім'ї (загальнотеоретична характеристика на матеріалах Франції, Німеччини, Польщі) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 / Передерій Олександр Сергійович ; Харківський національний ун-т внутрішніх справ. – Х., 2009. – С. 11–12.

³ Pino N. The Principles of Democratic Policing / Nathan Pino and Michael D. Wiatrowski // Democratic Policing in Transitional and Developing Countries / ed. by Nathan Pino and Michael D. Wiatrowski. – Hampshire: Ashgate, 2006. – P. 69–97.

⁴ Передерій О. С. Вказана праця. – С. 13.

⁵ Там само.

- ⁶ Плішкін В. М. Теорія управління органами внутрішніх справ (у визначеннях, поняттях і схемах) : навч. посіб. / В. М. Плішкін, В. П. Лисюченко, І. В. Орт ; за заг. ред. В. М. Плішкіна. – К. : Націон. акад. внутр. справ, 1999. – 119 с.
- ⁷ Фільштейн В. Л. Організаційно-правові засади діяльності Національної поліції Держави Ізраїль (порівняльно-правовий аналіз) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Фільштейн Володимир Леонідович ; Київ. нац. ун-т внутр. справ. – К., 2009. – 643 с.
- ⁸ Гиленсен В. М. Полиция ФРГ (организация и деятельность) / В. М. Гиленсен. – М. : ВНИИ МВД СССР, 1973. – С. 18.
- ⁹ Рада прийняла закон про національну поліцію : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua.korrespondent.net/ukraine/3534885-rada-prinyala-zakon-pro-natsionalnu-politsiui>
- ¹⁰ Чистяков П. М. Від міліції до поліції: європейський підхід управління внутрішніми справами / П. М. Чистяков // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2013. – № 3. – С. 215.
- ¹¹ Рада приняла закон о Национальной полиции : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rian.com.ua/politics/20150702/369918835.html>
- ¹² Рада ухвалила закон про національну поліцію : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rbc.ua/ukr/news/rada-prinyala-zakon-natsionalnoy-politsii-1435851305.html>
- ¹³ Рада прийняла закон про національну поліцію : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rian.com.ua/analytics/20150705/370040087.html>
- ¹⁴ Юридична психологія : підруч. / Д. О. Александров, В. Г. Андросюк, Л. І. Казміренко та ін.; заг. ред. Л. І. Казміренко, Є. М. Моїсєєва. – 2-ге вид., доопр. та доп. – К. : КНТ, 2008. – 352 с.
- ¹⁵ Фільштейн В. Л. Вказана праця.
- ¹⁶ Передерій О. С. Вказана праця. – С. 14.
- ¹⁷ За пять дней работы новой патрульной службы киевляне увидели, чем полиция отличается от милиции : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://fakty.ua/202512-za-ryat-dnej-raboty-novoj-patrunnoj-sluzhby-kievlyane-uvide-li-chem-policiya-otlichaetsya-ot-milicii>
- ¹⁸ Рада приняла закон о Национальной полиции : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rian.com.ua/politics/20150702/369918835.html>

Резюме

Біленчук П. Д., Ярмолюк А. А. Поліцейський Кодекс України. Яким йому бути?

У статті вказується, що архітектоніка Поліцейського Кодексу України повинна сьогодні структурно складатися із трьох основних частин, а також детально та системно аналізуються основні структурні положення даного законопроекту.

Ключові слова: Поліцейський Кодекс України, Національна поліція України, поліцейська діяльність, внутрішнє управління.

Резюме

Біленчук П. Д., Ярмолюк А. А. Полицейский Кодекс Украины. Каким ему быть?

В статье указывается, что архитектоника Полицейского Кодекса Украины должна сегодня структурно состоять из трех основных частей, а также подробно и системно анализируются основные структурные положения данного законопроекта.

Ключевые слова: Полицейский Кодекс Украины, Национальная полиция Украины, полицейская деятельность, внутреннее управление.

Summary

Bilenchuk P., Yarmolyuk A. A. The Ukrainian Code of Police. What it should be?

The article states that today the architectonics of Ukrainian Code of Police should consist of the three major parts. In addition, the detailed and systematic analysis of the major structural provisions of the bill is considered.

Key words: the Ukrainian Code of Police, the National Police of Ukraine, policing, internal control.

УДК 342.9

З. О. КУКІНА

Зінаїда Олександрівна Кукіна, кандидат юридичних наук, здобувач Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА КРИМІНАЛЬНОЇ КОРПОРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Якщо говорити про загальноєвропейський тренд у питанні притягнення до кримінальної відповідальності юридичних осіб, то в країнах Європи така відповідальність існує або в класичному вигляді корпоративної кримінальної відповідальності, або як квазікорпоративна кримінальна відповідальність. Єдиним винятком є Німеччина, де існує принцип, відповідно до якого накладення кримінальної відповідальності на юридичну особу є значним порушенням основоположних принципів Кримінального кодексу Німеччини.